

เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้กำลังพล ทอ. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ

พระมหากัจจายนะ

พระมหากัจจายนะ^๑ เป็นบุตรของพราหมณ์ ชื่อว่า กัจจนะ ผู้เป็นปุโรหิตของพระเจ้าจันทปัชโชต ในกรุงอุชเชนี เมื่อเจริญวัยขึ้นแล้วเรียนจบไตรเพท เมื่อบิดาเสียชีวิตแล้ว จึงได้รับตำแหน่งปุโรหิตแทนบิดา

ครั้นกาลต่อมา พระเจ้าจันทปัชโชตได้ทรงทราบว่า สมเด็จพระบรมศาสดาได้ตรัสรู้แล้ว เสด็จเที่ยวสั่งสอน ประชาชนอยู่ ทรงมีพระประสงค์จะทูลเชิญสมเด็จพระบรมศาสดา ไปประกาศพระศาสนายังกรุงอุชเชนี จึงตรัสรับสั่งกัจจายนปุโรหิตไปทูลเชิญเสด็จ

ครั้นมาถึงที่ประทับพระบรมศาสดาแล้วพากันเข้าไปเฝ้า พระพุทธองค์ตรัสเทศนาสั่งสอน ในเวลา จบเทศนาทั้งหมดได้บรรลุพระอรหัตตผลพร้อมกัน แล้วจึงทูลขออุปสมบท ครั้นได้อุปสมบทแล้ว จึงทูลเชิญ อาราธนาพระบรมศาสดาเสด็จไปยังกรุงอุชเชนี ตามพระราชประสงค์ของพระเจ้าจันทปัชโชต

พระมหากัจจายนเถระ^๒ เป็นผู้มรูปร่างสง่างามผิวเหลืองดุจทองคำสะอาดผ่องใส เป็นที่ต้องตาถูกใจ แก่ผู้พบเห็นทั่วไป จนกระทั่งมีเหตุการณ์วิปริตเกิดขึ้นแก่บุตรเศรษฐีคนหนึ่ง ชื่อว่า โสเรยยะ ขณะที่เขา นั่งบน ยานพาหนะกับสหาย เพื่อไปอาบน้ำพร้อมกับบริวารทั้งหลาย ได้เห็นพระเถระกำลังยืนห่มจีวร เพื่อเข้าไป บิณฑบาตในเมืองแล้วเกิดความพอใจ ในดวงจิตคิดอกุศลขึ้นว่า “งามจริงหนอ พระเถระรูปนี้ น่าจะเป็นภริยา ของเรา หรือไม่ก็ขอให้ภริยาของเรา มีสีผิวกายเหมือนพระเถระนี้” ด้วยอกุศลจิตคิดเพียงเท่านั้น ทำให้เพศชาย ของเขาหายไป กลายเป็นเพศหญิงไปทั้งร่าง ทำให้เขาอับอายเป็นอย่างมาก และโดยที่ไม่มีใครรู้เขารับลงจากยาน นั้นแล้ว เดินตามกองเกวียนพ่อค้าไปยังเมืองตักสิลา และได้เป็นภริยาของลูกชายเศรษฐีในเมืองนั้น อยู่ร่วมกัน จนมีบุตร ๒ คน แต่เดิมที่เขาก็มีภริยาอยู่แล้วและมีบุตรด้วยกัน ๒ คน เช่นเดียวกัน จึงปรากฏว่าเขาเป็นทั้งพ่อ และแม่ หรือเป็นทั้งผู้และเมียในชาติเดียวกันนี้

ต่อมา พระมหากัจจายนเถระ จาริกมายังเมืองตักสิลา โสเรยยะทราบแล้วจึงเล่าเรื่องราวของตนที่ผ่าน มา ให้สามีฟัง แล้วพากันไปกราบขอขมาโทษต่อพระเถระ เมื่อท่านทราบเรื่องโดยตลอดแล้วก็ยกโทษให้ และเพศหญิง ก็หายไปเพศชายปรากฏขึ้นมาเหมือนเดิม เขาเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระเถระเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งเห็นว่าตนเอง เป็นคนแปลกคือเป็นทั้งชายและหญิงในอัตภาพเดียวเท่านั้น และยังคิดว่าไม่ควรที่จะอยู่ครองเพศมาราวาสต่อไป

^๑ <http://www.dhammathai.org/monk/monk33.php>.

^๒ อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท จิตตวรรคที่ ๓.

จึงมอบบุตรทั้ง ๔ คนให้บิดามารดาเลี้ยงดูต่อไป ส่วนตนเองได้ขอบวชในสำนักพระเถระ และได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ในกาลต่อมา

พระมหากัจจายนะ ยังมีเรื่องพระภิกษุเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เห็นพระเถระเดินมาแต่ไกลแล้วก็พากันกล่าวว่า “พระบรมศาสดาของพวกเราเสด็จมาแล้ว” แล้วพากันทำความเคารพกราบไหว้ ทั้งนี้ก็เพราะท่านมีรูปลักษณ์ละม้ายกับพระผู้มีพระภาคนั่นเอง พระเถระพิจารณาเห็นโทษเช่นนี้แล้ว จึงอธิษฐานจิตเนรมิตรร่างกายของท่านให้เปลี่ยนแปลงผิดแปลกไปจากเดิม ร่างกายที่เคยสง่างามก็ย่อมน้อย ต่ำเตี้ย ท้องป่อง หมดความสวยงามดังที่พุทธศาสนิกชนนิยมสร้างรูปท่านไว้เป็นที่สักการบูชาในทุกวันนี้

พระมหากัจจายนะ เป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งในพระอสีติมหาสาวกของพระโคตมพุทธเจ้า ได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะในทาง “ผู้อธิบายความย่อให้พิสดาร” ในประเทศไทยนอกจากชื่อตามภาษาบาลีแล้ว ยังเป็นที่รู้จักในชื่อ "พระสังกัจจายน์" หรือ "พระสังกระจาย"

ข้อคิด การยึดติดประมาทในรูปอันสวยและงดงาม โดยเอาพระอริยสงฆ์ไปเปรียบเทียบกับคุณงามความดีอันเป็นกรรมที่ส่งผลให้เห็นในทันตา

ยโต ยโต จ ปาปกิ ตโต มโน นิวารเย^๓

ก็บาปเกิดจากอารมณ์ใด ๆ พึงห้ามใจจากอารมณ์นั้น ๆ

“ห้ามอารมณ์ข่มบาปที่หยาบชั้ว มันเกิดแล้วขับไล่อย่าให้มี	ซึ่งเป็นตัวหมักต้องให้หมองศรี ล้างธุลีเก่าไปให้ไกลครัน
“ตั้งจิตใจหมายละอย่าสะสม เมื่อพองแล้วแล้วบาปลาถอนันต์	สร้างอารมณ์ฝ่ายผลกุศลชั้นดี จิตก็มั่นองงามด้วยความดี” ^๔

จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
คนออก.จัดกิจกรรมส่งเสริมให้กำลังพลของ ทอ.มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ

^๓ อรรถกถา สังยุตตนิกาย สคาถวรรค เทวตาสังยุต สัตตนิวรรคที่ ๓ มโนนิวารณสูตรที่ ๔.

^๔ หนังสือพุทธศาสนสุภาษิตคำกลอน พระพิพัฒน์ปริยัตยานุกูล.